

О. МАМУКА, майор міліції, старший викладач Київського училища професійної підготовки працівників міліції
ГУМВС України в Київській області, тел. (098)527-62-92, (099)63-12-007, (093)927-25-45, e-mail: e_mamuka@ukr.net

СТАН ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

КЛЮЧОВІ СЛОВА: безпека на транспорті, ДТП, органи правопорядку, несанкціоновані втручання, перевезення небезпечних вантажів, правопорядок, супровід поїздів.

УДК 351.81 : 343.3

АНОТАЦІЯ. Розглянуте питання стану безпеки на залізницях України. Особливу увагу приділено факторам і причинам небезпечності (небезпеки). Відзначені питання забезпечення безпеки силами підрозділів правопорядку.

АКТУАЛЬНІСТЬ. Залізниця є зоною підвищеної небезпеки, тому перевезення пасажирів та вантажів, питання правопорядку та безпеки руху в транспортній інфраструктурі знаходяться під особливою увагою підрозділів правопорядку, які забезпечують охорону громадського порядку та запобігають скоєнню правопорушень. Їх діяльність стає ще більш важливою у зв'язку з проведенням антитерористичної операції на Сході України, коли відбувається збільшення в декілька разів кількості пасажирів, які користуються залізничним транспортом, та підвищується загроза скоєння терактів на залізничних коліях та об'єктах залізничної інфраструктури.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Безпека руху є пріоритетним завданням залізничників. Існують закони, нормативні акти, інструкції, розпорядження, що регламентують роботу залізниць у цьому напрямі. Тому на залізницях системно й цілеспрямовано стежать за станом безпеки в залізничній інфраструктурі. Проте є чинник, що призводить до аварій та катастроф, який називається «людський чинник».

Перш за все, на загальну ситуацію із забезпечення безпеки руху поїздів впливають несанкціоновані втручання в роботу залізничного транспорту. Крадіжки на залізниці набули масового характеру. Крадіжки елементів верхньої будови колії, матеріальних цінностей підприємств та залізничних вантажів здійснюються переважно організованими групами, але також трапляються випадки одноосібних крадіжок. Проте відсоток

розкриття справ і покарання злочинців ледве сягає 60% [1]. Найчастіше крадіжки не усвідомлюють, що їхні дії загрожують безпеці життя пасажирів і працівників транспорту. Окрім загрози безпеці руху, несанкціоновані втручання в роботу залізничних підприємств завдають також значної матеріальної шкоди залізницям.

Не менш актуальним є питання перевезення небезпечних вантажів та забезпечення безпеки життя людей під час аварійних ситуацій, у разі виникнення яких можуть постраждати не тільки залізничники, а й мешканці придорожніх сіл і міст. Хоча постійний контроль за дотриманням правил підготовки та перевезення небезпечних вантажів здійснюється централізовано та на місцях Департаментом безпеки руху, проте халатність вантажовідправників, які не подбали про протипожежну підготовку вагонів до перевезення, зводить усі зусилля на нівець. Для перевезення небезпечних вантажів залучаються локомотивні бригади, які пройшли спеціальне навчання та забезпечені засобами індивідуального захисту: протигазами, респіраторами, захисними костюмами тощо. Незважаючи на це, залізничникам забороняється починати відновлювальні роботи в зоні аварії потягів із небезпечними вантажами до прибуття відповідних аварійних служб. За інформацією Департаменту безпеки руху, на залізницях України є перелік підприємств (вантажовідправників, вантажоодержувачів), які мають відповідні аварійні служби та спеціально підготовлених фахівців.

Саме вони можуть брати участь у ліквідації наслідків аварійних ситуацій за певною номенклатурою небезпечних вантажів. Усього таких підприємств 86. З них на Придніпровській магістралі 25, Південній — 17, Донецькій та Львівській — по 12, Одеській і Південно-Західній залізницях — по 9 [1].

До аварійних ситуацій, що виникають на залізницях, призводить і недбале ставлення до санітарно-побутового стану робочих місць, а також невиконання вимог інструкцій і порушення під час експлуатації пристроїв, механізмів та обладнання. Непоодинокі й випадки недбалості відповідальних осіб щодо умов праці [1].

Так, самозаймання здебільшого з'являються внаслідок неухважного підготування вагонів до перевезення. Такі аварії ліквідуються за допомогою пожежного поїзда.

Усі випадки невірального травматизму на магістралі сталися через порушення правил безпеки громадян на залізничному транспорті. Найпоширеніші з порушень — перехід колій у невстановлених місцях, ходіння коліями та перехід колій перед потягом, що наближається.

Більш як третина всіх нещасть зі сторонніми особами на залізниці траплялася у вечірні години — між 18.00 та 24.00. Минулого року на території станцій травмовані 72 особи (або 57%), на залізничних перегонах — 54 (42,3%). Чоловіків травмувалося більше, ніж жінок (85 проти 41). З початку 2014 року на магістралях та підприємствах сталося травмування 48 працівників (47 за аналогічний

період минулого року). Травми, не сумісні з життям, отримали шестеро залізничників (проти десяти у 2013 році). Безпосередньо в період проведення особливого режиму в залізничній галузі зафіксовано шість випадків виробничого травматизму — по два на Донецькій, Львівській та Південно-Західній залізницях [1]. До того ж, на Донецькій магістралі під час роботи постраждало 15 працівників (проти 17, постраждалих торік). Адже перелік причин травмування на Донецькій залізниці доповнився екстраординарними обставинами. Зокрема, під час прибирання території під раптовий обстріл потрапив працівник залізниці, ще один під час відновлювальних робіт отримав ураження електричним струмом.

Разом із тим є низка інших «прогалін», що пов'язана зі станом безпеки

в залізничній галузі — ДТП на переїздах та коліях. Упродовж дев'яти місяців 2014 року на залізничних переїздах і коліях поза переїздами сталася 51 дорожньо-транспортна пригода, що на 14 випадків менше порівняно з аналогічним періодом минулого року. Зокрема, зафіксовано 39 випадків на переїздах та 12 — на коліях поза переїздами. Унаслідок ДТП загинуло 19 осіб та 21 травмовано. Порівняно з відповідним періодом 2013 року збільшилася кількість загиблих на 4 особи, а кількість травмованих — на 3 особи. Найбільше — 16 дорожньо-транспортних пригод на переїздах та коліях зафіксовано на Південно-Західній залізниці. 11 випадків ДТП зареєстровано на Львівській залізниці, по 7 — на Придніпровській та Одеській, 6 — на Південній, 4 — на Донецькій залізниці.

Усі ДТП на переїздах та коліях, як правило, відбуваються через грубе порушення водіями автотранспорту правил дорожнього руху. Укрзалізниця звертає увагу, що основною умовою безпеки на переїздах є дисциплінованість та уважність водіїв, які відповідають за своє життя та життя своїх пасажирів. Залізничники закликають водіїв неухильно дотримуватися правил дорожнього руху, утримуватися від необдуманих і надто небезпечних вчинків, не ризикувати, прагнучи зекономити час. Це дозволить уникнути аварій та не ставити під загрозу життя всіх, хто перебуває поблизу залізниці.

Разом із тим на безпеку руху впливають й пасажирів. Трапляються випадки, коли пасажирів здійснюють посадку в нетверезому стані, застосовуючи силу до провідника. При цьому провід-

► Довідка

НЕСАНКЦІОНОВАНІ ВТРУЧАННЯ В РОБОТУ ЗАЛІЗНИЦЬ НАНОСЯТЬ ГАЛУЗІ МІЛЬЙОННІ ЗБИТКИ

Останнім часом на залізничному транспорті трапляється дедалі більше випадків навмисного пошкодження та розкрадання сторонніми особами пристроїв залізничної автоматики та зв'язку, що не лише наносить галузі значних збитків, а й створює загрозу безпеці руху поїздів.

Упродовж січня–вересня 2014 року на залізницях України зафіксовано 903 випадки розкрадання та пошкодження пристроїв автоматики, тоді як у відповідний період минулого року — 700. Несанкціоновані втручання тільки за 9 місяців 2014 року нанесли збитків залізницям на суму майже 6 млн грн.

Так, 29 жовтня на станції Чабанівка Одеської залізниці було викрадено стрілочний електропривод, що створило небезпечну ситуацію для руху залізничного транспорту. Тільки сприятливий збіг обставин не призвів до сходження з рейок пасажирського поїзда. І такі випадки непоодинокі: 18 вересня на роз'їзді Добровільський та 2 ли-

стопада на станції Зелена Одеської залізниці сторонніми особами також було викрадено стрілочні електроприводи на централізованих стрічках по головних коліях, що створило загрозу безпеці руху поїздів.

Залізничники постійно фіксують випадки викрадення й іншого обладнання, зокрема стрілочних електродвигунів та приладів автоматики, систематично виявляють розкомплектування батарейних шаф, світлофорних щогл, дросель-трансформаторів, колійних коробок, кабельних муфт тощо.

За словами фахівців Департаменту автоматики, телемеханіки та зв'язку Укрзалізниці, злочинці розкрадають і знищують ті елементи, які надзвичайно важливі для забезпечення безпеки руху поїздів. Наприклад, пошкодження лінзових комплектів призводить до неможливості сприйняття машиністами поїздів сигнальних показань світлофорів, через що створюються передумови для виїзду поїзда на зайняту залізничну колію. Також сторонніми особами розкрадаються та пошкоджуються прилади, завдяки яким поїзні диспетчери контролюють місцезнаходження рухомого складу. В інших

випадках пошкоджені або викрадені елементи для управління рухом порушують нормальну роботу пристроїв автоматики, змушують чергового по станції та поїзного диспетчера переходити на «ручний» режим керування, що збільшує вплив людського фактора на безпеку руху поїздів.

Подібні несанкціоновані втручання у роботу залізничного транспорту змушують залізничників щороку вживати додаткові заходи захисту пристроїв автоматики та зв'язку, проте вони не дають бажаних результатів щодо зменшення випадків розкрадання і пошкодження приладів.

Тож в Укрзалізниці переконані, що правоохоронні органи повинні вживати більш дієвих заходів із попередження випадків розкрадання і пошкодження пристроїв залізничної автоматики, виявлення правопорушників та притягнення їх до адміністративної і кримінальної відповідальності. Протягом цього року за фактами крадіжок відкрито понад 700 кримінальних справ, але до суду направлено лише 62 справи.

За інформацією прес-центру УЗ

ник не має змоги перешкодити посадці пасажирів у вагон. У результаті страждають інші пасажирів, а залізниця зазнає репутаційної втрати як транспорт, у якому під час поїздки небезпечно та некомфортно перебувати.

Одним із найпоширеніших правопорушень серед пасажирів є посадка у вагон без належних документів, перелік яких чітко визначений на законодавчому рівні. З'ясування стосунків призводить до затримки відправлення поїзда і зриву графіка руху [1].

Загалом, під час прямування поїзда виникають ситуації, які потребують втручання правоохоронців для вчинення належних дій щодо порушника.

Також актуальним є питання щодо «замінувань вокзалів», про які повідомляють аноніми.

З огляду на зазначене основними проблемами, які потребують розв'язання є: недосконалість комплексного нормативно-правового, організаційного, фінансового, кадрового та інформаційного забезпечення безпеки та профілактики правопорушень на залізничному транспорті; низький рівень правової культури населення, роз'яснювальної роботи серед громадян, профілактики правопорушень та боротьби із протиправними діями.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. Слід зазначити, що у 2014 році напруженою обстановкою в країні скористалися нечисті на руку ділки. Можна сказати, що крива правопорушень

пішла вгору. У зв'язку з цим спеціальні підрозділи, зокрема воєнізованої охорони Укрзалізниці, транспортної міліції, перейшли на посилений режим несення служби. Крім того, на Придніпровську залізницю прибули додаткові сили із Львівської, Південно-Західної та Одеської залізниць, були розподілені по лінійних підрозділах Придніпровської залізниці для посилення спеціальних заслонів. Основним завданням заслонів у сьогоднішніх умовах є здійснення перевірки пасажирських і вантажних поїздів, що прибувають із зони проведення АТО, з метою недопущення терористичних проявів на об'єктах залізниці, виявлення осіб, причетних до скоєння кримінальних злочинів, а також фактів перевезення зброї, боєприпасів, вибухівки, наркотиків тощо. Разом із тим проводяться наради з питань координації заходів, спрямованих на випередження та попередження фактів антитерористичного й диверсійного характеру на залізниці. З метою попередження терористичних актів та диверсій на території оперативного обслуговування створені фільтраційні групи. Крім правоохоронців Придніпровської залізниці, до їх складу включено представників регіональних підрозділів прокуратури, СБУ, територіальних ОВС, Держприкордонслужби, державної міграційної служби, які вже здійснюють стовідсоткове відпрацювання всього пасажирського рухомого складу. Особлива увага приділяється

відпрацюванню поїздів східного та південного напрямків. Заходи здійснюються із залученням спеціально навчених службових собак. Запроваджено відеофіксацію пасажиропотоку з поїздів, які прямують із Донецької залізниці. Також максимально посилено охорону громадського порядку в місцях масового скупчення людей на станціях, вокзалах, у рухомому складі [1].

Так, звертається увага на своєчасне інформування співробітників транспортної міліції про пригоди кримінального плану. На щотижневих нарадах УМВС України на Придніпровській залізниці аналізується робота фільтраційних груп і спеціальних заслонів, що протистоять поширенню зброї та боєприпасів із зони АТО, позначають пріоритетні напрямки роботи на найближчу перспективу, приймають рішення, спрямовані на оптимізацію та покращення службової діяльності.

З урахуванням непростієї ситуації в державі фільтраційним групам необхідно забезпечити всебічну перевірку підозрілих осіб у рамках чинного законодавства. Намічено низку додаткових профілактичних заходів, що забезпечать стабільність та належний правопорядок на об'єктах залізничного транспорту [1]. Слід зазначити, що Укрзалізниця і транспортна міліція спільно дбають про безпеку та зручність перевезень пасажирів. Отже, чіткі та злагоджені дії працівників транспортної міліції та залізничного тран-

► Довідка

ЗА 10 МІСЯЦІВ 2014 РОКУ НА ЗАЛІЗНИЧНИХ ПЕРЕЇЗДАХ І КОЛІЯХ НА 19% ЗМЕНШИЛАСЯ КІЛЬКІСТЬ ДТП

Протягом січня–жовтня 2014 року на залізничних переїздах і коліях поза переїздами сталося 59 дорожньо-транспортних подій, що на 14 випадків менше порівняно з аналогічним періодом минулого року. Зокрема, в Укрзалізниці зафіксовано 47 випадків на переїздах та 12 — на коліях поза переїздами.

Унаслідок ДТП загинуло 19 осіб і 29 травмовано. Порівняно з відповідним періодом 2013 року на

2 особи збільшилася кількість загиблих і на 9 осіб — кількість травмованих.

Найбільше — 18 дорожньо-транспортних пригод на переїздах та коліях поза переїздами за січень–жовтень цього року — сталося на Південно-Західній залізниці. Десять випадків ДТП зафіксовано на Одеській залізниці, 13 — на Львівській, по 7 — на Південній та Придніпровській, 4 — на Донецькій залізниці.

Фахівці Департаменту безпеки руху Укрзалізниці зазначають, що всі ДТП на переїздах та коліях стаються через грубе порушення водіями автотранспорту правил дорожнього руху. Так, 4 листопа-

да під час слідування вантажного поїзда на переїзді 58 км перегону Гайчур – Гуляйполе Придніпровської залізниці водій трактора, незважаючи на заборонні показання світлофорної та звукової сигналізації, виїхав на переїзд, де і був збитий вантажним поїздом. У результаті зіткнення травмовано водія трактора. Поїзд затримано на 1 год. 45 хв.

Основною умовою безпеки на переїздах є дисциплінованість і уважність водіїв автотранспорту, а також неухильне дотримуватися правил дорожнього руху.

За інформацією прес-центру УЗ

спорту мають створити нову якість безпеки та комфорту для пасажирів. Розробити новий алгоритм реагування на порушення правил перевезення домовилися керівники управлінь Укрзалізниці та Департаменту транспортної міліції МВС України.

Не залишається поза увагою питання щодо «замінувань вокзалів», про які повідомляють аноніми. Тому з метою недопущення таких подій транспортною міліцією проводиться операція «Бумеранг», а також тактико-спеціальні навчання, спрямовані на антитерористичні дії. Оперативно-профілактична діяльність воєнізованої охорони Укрзалізниці постійно зосереджена на попередженні правопорушень, пов'язаних із ходінням по коліях та проїздом у вантажних поїздах. Так, у 2013 році затримано 9 тис. сторонніх осіб, з яких понад 6,5 тис. притягнуто до адміністративної відповідальності [1].

У разі наявності інформації про можливі порушення громадського порядку, загрози вчинення екстремістських дій, порушення законодавства спецпідрозділи проводять додаткові заходи з метою забезпечення прав і свобод людини і громадянина та нормального функціонування органів державної влади України, такі як тимчасове обмеження руху транспортних засобів на вулицях, дорогах, об'єктах (територіях) та тимчасове обмеження доступу громадян на окремі ділянки місцевості та об'єкти [2].

Варто зазначити, що управління безпекою руху поїздів здійснюють шляхом постійного цілеспрямованого виявлення негативних факторів, їх аналізу, розробки додаткових керуючих дій, їх реалізації та контролю за виконанням.

Для профілактики невинного травматизму на залізницях постійно вживають низку організаційно-технічних заходів, серед яких: забезпечення

регулярного сповіщення пасажирів по гучному зв'язку про проходження поїздів та проведення маневрової роботи, капітальний ремонт залізничних переїздів, покращення видимості на них, забезпечення освітлення станцій, переїздів та посадкових платформ тощо, а також проведення профілактично-роз'яснювальної роботи. Інформацію про Правила безпеки громадян, які перебувають на об'єктах залізничного транспорту, передають по радіотрансляційній мережі вокзалів, потягів та через засоби масової інформації [3].

З огляду на це слід приділяти більше уваги якості проведення ступеневого контролю з охорони праці. Загалом на залізницях спектр порушень широкий: від помилок і неточностей у веденні вахтових журналів, паспортів устаткування до відсутності у працівників сигнальних засобів та засобів індивідуального захисту.

Слід зазначити, що об'єднання зусиль усіх зацікавлених державних та місцевих органів влади, громадських об'єднань та самих громадян дуже важливе для забезпечення громадського порядку та безпеки на об'єктах залізничного транспорту. Залишається під знаком питання комплексне розв'язання організації взаємодії органів та підрозділів усіх рівнів щодо забезпечення правопорядку в галузі залізничного транспорту.

ВИСНОВОК. У період «загостреної» ситуації перевезення пасажирів неможливе без дотримання правил безпеки та експлуатації транспорту. Причому одним із головних напрямів є конкретні заходи, спрямовані на забезпечення безпеки на залізничному транспорті та нові підходи до інформаційної роботи, у тому числі удосконалення взаємодії з громадськими організаціями, релігійними та правозахисними організаціями; активізації участі громадськості в за-

безпеченні правопорядку в державі; забезпечення розвитку міжнародного співробітництва у сфері протидії правопорушень із використанням міжнародного досвіду; провадження просвітницької діяльності, спрямованої на формування негативного ставлення до протиправних діянь; ужиття заходів, спрямованих на підвищення рівня моральності в суспільстві, правової культури громадян, запобігання проявам екстремізму, расової та релігійної нетерпимості; підвищення рівня матеріального, технічного та наукового забезпечення роботи з профілактики правопорушень.

Отже, нині як ніколи постає надзвичайно важливе питання — забезпечення безпеки України, що є одним з найважливіших національних пріоритетів і вимагає посиленої уваги представників владних структур, політичних партій, науковців, широкої громадськості, а також виступає гарантом державної незалежності країни, у тому числі умовою прогресивного розвитку транспортної інфраструктури і зростання добробуту громадян.

► Список літератури:

1. Новини Всеукраїнської транспортної газети «Магістраль» [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://magistral-uz.com.ua/news>.
2. Порядок проведення додаткових заходів захисту безпеки громадян : Постанова КМУ від 22 січня 2014 р. № 12 // Офіційний вісник України. — 2014. — № 12. — Ст. 356.
3. Про затвердження Правил безпеки громадян на залізничному транспорті України : Наказ Міністерства зв'язку від 19 лют. 1998 р. № 54 // Офіційний вісник України. — 1998. — № 13. — Ст. 193.

Надійшло до редакції
14.10.2014 р.

АННОТАЦІЯ. Публикация посвящена рассмотрению вопроса о состоянии безопасности на железных дорогах Украины. Особое внимание уделено факторам и причинам небезопасности (опасности). Отмечены вопросы обеспечения безопасности силами подразделений правопорядка.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: безопасность на транспорте, ДТП, органы правопорядка, несанкционированные вмешательства, перевозки опасных грузов, правопорядок, сопровождение поездов.

ANNOTATION. The publication is devoted to the consideration of the state for railway safety in Ukraine. Particular attention is paid to the factors and causes of insecurity (danger). Marked by issues of security forces of law and order units.

KEYWORDS: accidents, safety in transport, cargo for dangerous goods, law and order and maintenance of trains, law enforcement, unauthorized intervention.